

Sovittu

Tavataan Hietsussa
osa 20

Töölöläinen
Juha Laitalainen

Lapset ja nuoret ymmärtävät hetkessä mistä sovittelussa on kyse, kertoo sovittelumestari Leena Saarela.

Leena Saarela, toimit varsin pitkään Kameraseura ry:n ja Kamera-lehden toimitusjohtajana. Irtsanouduit tehtävästäsi vuoden 2017 marraskuussa. Oliko sinulla jo silloin uusia urasuunnitelmia?

”Ehdottomasti, oli suunnitelmat A ja B. Olen tottunut tekemään laskelmia kaikesta, joten aivan tyhjän päälle en olisi uskaltanut hypätä. Ajatukseni oli toki myös ottaa alkuun vähän rennommin väli vuoden tapaan, mutta eihän se ihan niin mennyt.”

Hyödynsit vuosien kokemuksesi niin esimiehenä kuin vapaaehtoisena eri yhteisöissä. Matkan varrella törmäsit usein konflikteihin eri yhteisöissä ja tilanteissa. Teit sovittelusta itsellesi ammatin. Miten?

”Aikoinaan kuulin viisaan kommentin, kuinka jossain vaiheessa elämää aika muuttuu niin arvokkaaksi, ettei sitä viitsi tuhata energiasyöppöjen seurassa. Olen surullisena seurannut, kuinka päteviä ja tehtävälleen omistautuneita ihmisiä vaihtaa maisemaa vain siksi, ettei epäasiallisesti koettua käytöstä ole keskusteluista huolimatta saatu muuttumaan.

Kävin yliopiston työyhteisösovittelukoulutuksen kehittääkseni taitojani näissä tilanteissa ja tiesin heti, että taidoille olisi kysyntää muuallakin. Opintojen näyttötyön tein Suomen Palloliitolle teemalla Konfliktien ennaltaehkäisy ja ratkaisu urheiluseuroissa, koska minua kiinnosti erityisesti se, miten sovittelutaidoilla voidaan helpottaa yhdistystoiminnassa mukana olevien jaksamista. Oli osin sattumaa, että päädyin tutkimaan ja kehittämään asiaa oman työyhteisön ulkopuolella. Tuolloin syntyivät myös ensimmäiset urasuunnitelmani, ja aloin tehdä sovittelu- ja koulutuskeikkoja eri yhteisöissä työni ohessa.”

Nyky-yhteiskunta on raastava. Keskinäinen kilpailu ja kateus vallitsevat. Työyhteisöissä voidaan entistä huonommin ja riitailanteita syntyy tuon tuostakin. Miten voit auttaa ihmisiä löytämään sovittävän kohtaamisen taidon ja sovinnon konflikteissa?

”Sovittelun alussa pidän aina lyhyen infon sovittelun vaiheista ja pelisäännöistä. Esim. ettei sovittelussa etsitä syyllistä tai rankai-

Leena Saarela kuvattiin Hietsun uimarannan valvojen tornissa. Toimistoaan hän pitää Mannerheimintie 61:ssä.

sua. Fokus on siinä, että yhteisö yhdessä päättää, miten käyttäytymistä jatkossa muutetaan. Kerron vuorovaikutuksen noidankehästä ja puhumattomuuden seurauksista. Tämä rauhoittaa alkujännitystä ja saa ihmiset ymmärtämään, että konfliktit ovat osa normaalia elämää. Yhteisö, joka uskaltaa tämän tunnustaa, on jo voiton puolella.

Sovittelemaan on helpompi mennä ulkopuolisena ja puolueettomana, jolloin kaikki osapuolet uskaltavat puhua minulle avoimemmin. Usein yksilöhaastattelu on ensimmäinen kerta, kun he uskaltavat kertoa koko tarinansa, jolloin valtava tunnelataus saadaan purettua. Käymme läpi tapahtumia, tunteita ja tarpeita niin, että ihmiselle alkaa hiljalleen muodostua kokonaiskuva siitä, mikä voisi olla hänelle sopiva ratkaisu tilanteeseen. Samalla herätellään ymmärrystä toisten tekemisiin, tunteisiin ja tarpeisiin.”

Perustit Sovittelumestarit -nimellä kantavan yrityksen, jonka kautta toimit täysipäiväisesti yhteisösovittelun parissa. Millaisia sovittelutapaukset ovat?

”Oli kyse sitten työ- tai harraste-yhteisöstä, useimmiten kyse on siitä, että jonkun koetaan toistuvasti käyttäytyvän loukkaavalla tavalla – joko tarkoituksella tai

tietämättään. Vaikka kyse olisi vain kahden välisestä konfliktista, säteilee tilanne helposti jännitteitä ja pahoinvointia koko yhteisöön. Tämän takia sovittelussa onkin aina mukana koko konfliktin vaikutuspiirissä oleva yhteisö.”

Voiko tilanne olla niin paha, ettei sovintoa löydy?

”Sovinto syntyy, jos osapuolet ovat halukkaita sopuun. Yleensä näin on, muttei kuitenkaan aina. Mitä pitempään tulehtunut tilanne on jatkunut, sitä enemmän taustalla on loukkaantumisia, joista voi olla vaikea päästä irti. On myös sitä, että itse ollaan valmiita sovintoon, muttei luoteta toisen haluun muuttua. Sovulle ei silloin anneta edes mahdollisuutta. Peiliin on tosi vaikea katsoa, jos sieltä näissä tilanteissa näkyy oma kuva.

Tärkeintä sovittelussa on kuitenkin oppiminen itse prosessin aikana – oli lopputulos sitten mikä tahansa. Kun yhteisö kuulee kaikkien erilaiset näkökannat tilanteeseen, ymmärrys muita kohtaan aina jossain määrin lisääntyy, mikä puolestaan helpottaa muiden huomioimista jatkossa. Sovitteluprosessissa myös oppii uudenlaisia tapoja vuorovaikutukseen haastavissa tilanteissa, etenkin esimiehille tästä voi olla paljonkin hyötyä jatkossa.”

Sovittelukoulutuskin kuuluu toimenkuvaasi ja näin koulujen syyslukukauden alettua on hyvä nostaa esiin VERSO-ohjelma, jossa olet myös ollut kouluttajana. Millaista vertaissovittelu on kouluissa?

”Rennomman väli vuoden sijaan minulle tosiaan tarjoutui tilaisuus kiertää Suomea Verso-kouluttajana. Vertaissovittelussa koulun koko henkilökunta ensin perehdytetään, jotta he osaavat ohjata sovitteluun sinne sopivat tapaukset. Vertaissovittelijoiksi koulutetaan ryhmä oppilaita sekä heille tueksi aikuiset sovittelun ohjaajat. Riitojen ja mielipahojen sovittelu tapahtuvat yleensä välituntien aikana. Sovittelijoilla on käytössään selkeä kysymyspatteristo, jolla tilanne etenee. Osapuolet saavat itse päättää, miten he lupaavat käytöstään muuttua, jotta sopu syntyy. Seurantatapaamisissa vielä tarkistetaan, ovatko lupaukset pitäneet. Prosessi on siis suht’ nopea tapa lievittää oppilaiden välisiä jännitteitä heti, ennen kuin niistä kasvaa suurempi kiusaamisen vyyhti.

Tässä kohtaa on pakko kehua lasten ja nuorten taitoja! He ymmärtävät hetkessä mistä sovittelussa on kyse. Heillä myös riittää uskoa ja luottamusta nuorimpienkin osapuolten haluun ja ky-

kyyn ratkaista omat riitansa. Tämä luottamus meiltä aikuisilta on usein hävinnyt. Uskonkin, että vertaissovittelun kautta meille on kasvamassa hieno sukupolvi, jolla on aivan toisenlaiset taidot kohdata konflikteja kuin omalla sukupolvellani.

Kuulin Verso-nuoresta, joka oli ensimmäisessä työpaikassaan kysellyt, että missäs teillä sovittellaan sitten, kun riitoja tulee. Voin kuvitella esimiehen ilmeen – jo pelkästään nuoren sanavalinta, että sitten kun riitoja tulee! Monestihan yritetään pitää yllä mielikuvaa, että meillä ei konflikteja ole, ja ainakaan niistä ei saa julkisesti puhua. Jo siinä lähdetään väärään suuntaan. On viisautta myöntää, että konflikteja tulee olemaan aina. Tärkeintä on se, miten yhteisö sitten suhtautuu siihen, kun joku mokaa ja konfliktin poikanen syntyy.”

Olisiko ihmisten kohtaamisen kulttuurissa parantamisen varaa, kun tarvetta sovittelutaitojen kehittämiseen on kaikenikäisille? Emmekö enää kommunikoi tarpeeksi keskenämme ymmärtääksemme omaa ja toisten käytöstä?

”Kuuntelun taito pitäisi jokaisen opetella niin, että oikeasti kuuntelee ymmärtääkseen mitä toinen sanoo ja oppiakseen siitä. Pitäisi myös uskaltaa käyttää aikaa siihen, että kuuntelee. Ollaan niin kiireisiä, ettei kuuntelulle näyttäisi olevan aikaa, vaikka oikeasti, jos ensimmäisellä kerralla kuuntelee kunnolla, asiaan ei tarvitse toistamiseen palata.”

Onko ensiapukeinoja työpaikan tai koulujen työskentelyilmapiirin parantamiseen?

”Puhepiiri on metodi, jolla jokainen yhteisö voisi aloittaa toisia arvostavan kuuntelun harjoittelun. Siinä puheenvuoron kulloinkin käsiteltävään kysymykseen saa, kun puhekapula tulee piirissä omalle kohdalle. Kapula siirtyy aina järjestyksessä vieressä olevalle, joten oman vuoron odottaminen voi olla haastavaa, jos on tottunut heittämään vastaargumentteja heti puheenvuorojen päälle. Tällä tavoin myös ne ryhmän hiljaisimmat pikku hiljaa oppivat ilmaisemaan mielipiteensä.”

Vieläkö yrittäjänä ehdit tehdä vapaaehtoistyötä?

”Ilman muuta, se toimii sopivana vastapainona työlle. Tällä hetkellä toimin perhementorina HelsinkiMissiossa ja olen Suomen Sovittelufoorumin hallituksessa, jossa tavoitteemme on lisätä sovittelun eri osa-alueiden tunnettuutta.”

Millainen on sinun Hietsusi?

”Minulle Hietsu tarkoittaa rauhoittumista: pujahdusta Mechelinikadulta hautuumaan suojiin, meren aaltoja, pullakahveja Regatassa. Helsinkiä kauneimmillaan.”

JUHA LAITALAINEN